

मधेश प्रदेश सरकार
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालय
जनकपुरधाम, जनकपुर, नेपाल
(कर्मचारी प्रशासनिक शाखा)

फोन नं.+९७७०४१-५२३१३३,
५२५३३८, ५२५७३३
फ्याक्स नं.+९७७०४१-५२७१०१
टोल फ्रि नं. १६६०४१५२८४३

पत्र संख्या: क.प्र.।२०७८।०७९

च.नं.: ३०

मिति: २०७९।०४।०४

विषय:- आवश्यक कारवाही सम्बन्धमा ।

श्री प्रदेश सभा सचिवालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री अर्थ मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री गृह तथा सञ्चार मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री उद्योग, पर्यटन तथा वन मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री कानून न्याय तथा प्रदेश सभा मामिला मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री खानेपानी तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री भौतिक पूर्वधार विकास मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री महिला, बालबालिका, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री वाणिज्य, आपूर्ति तथा विज्ञान प्रविधि मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री सामाजिक विकास मन्त्रालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री प्रदेश जनलोकपाल आयोगको कार्यालय, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

श्री प्रदेश लोक सेवा आयोग, मधेश प्रदेश, जनकपुरधाम ।

उपरोक्त विषयमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालय, सिंहदरवार, काठमाडौं च.नं.प्रा.स./४२१/७६६१ मिति २०७९।०३।३१ को पत्रसाथ प्राप्त आछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टंगाल, काठमाडौंको सुझाव कार्यान्वयन प्रगति विवरण पठाउने सम्बन्ध विषयक पत्र यसै साथ सलगान छ । व्यहोरा सोही पत्रवाट अवगत गर्नु भई माग भए अनुसार ६० बुँदे सकारात्मक सुझाबहरु ताहाँ मन्त्रालय वा मातहत निकायहरूवाट ७(सात) दिन भित्र Pdf Format मा Soft Copy यस कार्यालयमा अनिवार्य पठाइदिनुहुन आदेशानुसार अनुरोध गरिन्छ ।

सुरेन्द्र कुमार कर्की
अधिकृत आठौ

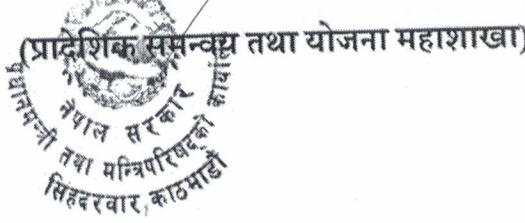
बोधार्थ:

श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् को कार्यालय,(प्रादेशिक समन्वय तथा योजना महाशाखा), सिंहदरवार, काठमाडौं ।
श्री सूचना तथा संचार समन्वय शाखा: Web site मा Upload गरी दिनु हुन ।

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

पत्र संख्या : ०७८-७९

च.नं. : प्रा.स./४२१/ ६६९

सिंहदरवार, काठमाडौं
नेपाल ।

मिति :- २०७९/०३/३१

विषय : आवश्यक कारबाही सम्बन्धमा ।

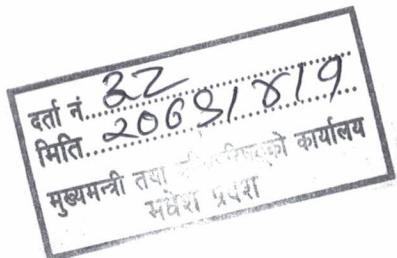
श्री मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय,
सातवटै प्रदेश ।

प्रस्तुत विषयमा यस कार्यालयको सुशासन प्रवर्द्धन तथा भ्रष्टाचार निगरानी शाखाको प.सं. ०७८/०७९
च.नं. भ.नि./५२१/७६३२ मिति २०७९/०३/३० को पत्र र पत्रसाथ प्राप्त कागजातहरु यसैसाथ
संलग्न छ । व्यहोरा पत्रवाटै अवगत गर्नुभई आवश्यक विवरण सुशासन प्रवर्द्धन तथा भ्रष्टाचार निगरानी
शाखामा पठाउनु भई सो को जानकारी यस शाखामा समेत दिनुहुन आदेशानुसार अनुरोध छ ।

बोधार्थ

श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय,
(सुशासन प्रवर्द्धन तथा भ्रष्टाचार निगरानी शाखा)
सिंहदरवार ।

(विष्णु प्रसाद सुवेदी)
शाखा अधिकृत

अनुसूची-१: सुझाव उपलब्ध गराउने ढाँचा

..... (निकायको नाम)

सुझाव

क. भृष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासभिष्ठि (UNCAC, 2003) को कार्यान्वयनसम्बन्धी

१. UNCAC, 2003 को कार्यान्वयनका लागि हालसम्मको प्रारिको मूल्यांकन गर्दै आगामी कार्यदिशा तय गर्ने, राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्योजना

२०६९ लाई संघीय इकाइहरूको भूमिका समेत स्पष्ट हुने गरी परिमार्जन गर्ने तथा भृष्टाचारको अनुसन्धान तथा अधियोजनमा पारस्परिक कानूनी सहायता आदानप्रदान गर्ने गरी भएका सम्झौताको मूल्यांकन गरी यस सुधार गर्ने।

२. निजी क्षेत्रको भृष्टाचारलाई समेत कानूनको दायरामा ल्याउने, विद्यालयस्तरीय पाठ्यक्रममा सुधारसन प्रवर्द्धनसम्बन्धी विषय समावेश गर्ने तथा

राष्ट्रसेवक कम्त्चारीका लागि पर्याप्त पारिश्रमिक लागायतका सुधार उपलब्ध गराउने।

३. उच्च पदस्थ व्यक्तिहरू तथा सार्वजनिक नेतृत्वमा रहनेले कार्य सम्पादन गर्दा आफूलाई सदाचारिता, अनुशासित र नैतिक आचरणयुक्त आदर्श

नेतृत्व (Role Model) को रूपमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने :-

४. नेपाल सरकार मान्यताप्रदावाट गरिने नीतिगत नियमिको स्पष्ट व्याख्या गर्ने प्रचलन गर्नुपर्ने।

५. विद्यमान खर्चिलो निर्वाचन पद्धतिमा सुधार गर्ने:-

६. सार्वजनिक निकायमा हुने भृष्टाचार नियन्त्रणमा उक्त निकायका प्रमुखबलाई उत्तरदायी बनाउने।

७. अनुचित कार्यलाई छानबिन, अनुसन्धान तथा कारबाहीको दायरामा ल्याई नियन्त्रण गर्ने।

८. प्रेशा तथा स्थानीय तहका कागुङहरूको सुदृढीकरण गर्ने।

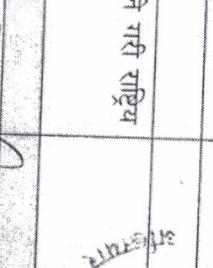
९. सार्वजनिक ओत्रमा देखिएको सदाचारिता तथा नैतिक आचरणको विचलनलाई रोक्न संघीय शासन प्रणाली अनुरूप तीने तह समेटिने गरी राष्ट्रिय सदाचार नीति तर्जुमा गरी लागू गर्ने।

१०. राजस्व चुहावट नियन्त्रणलायत सार्वजनिक वित्तीय बोनसम्बन्धी

सम्बद्ध निकाय

उपलब्ध

क.....
ख.....
ग.....
घ.....
ड.....

 मुख्यमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय	मुख्यमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय
प्रधानमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय	प्रधानमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय
मुख्यमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय	मुख्यमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय
प्रधानमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय	प्रधानमन्त्री नियन्त्रण बोनसम्बन्धी कार्यालय

१०. राजस्व चुहाकट नियन्त्रण गर्ने, कर छुट र मिलाउ दिने प्रवृत्ति बच्द गर्ने:-

११. कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सार्वजनिक कोषको सदृप्योग गर्ने तथा औचित्यपूर्ण अनुगमन र नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था मिलाउने :

१२. निकासी/ऐठारी मापदण्ड तथा कारोबारको अभिलेखांकन व्यवस्थित गरी कारोबारलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने:-

१३. बजेट स्वीकृति र खर्च व्यवस्थापन नियमानुसार गर्ने तथा कानूनबमोजिम गठित विभिन्न समितिहरूलाई क्रियाशीलता बढाउने:-

१४. सार्वजनिक सेवाप्रवाह र सेवाग्राही सरोकारका विषयसम्बन्धी

१५. स्थानीय तहको संस्थागत सुइकूकरण तथा स्थानीय सुशासन प्रबढ्दन गर्ने:-

१६. सेवामा प्रशावकारिता, कर्मचारीमा मनोबल र उत्पादकत्व बढाउने:-

१७. उपचेता हित प्रतिकूल हुने गतिविधिहरू नियन्त्रण गर्ने:-

१८. सामाजिक सुरक्षा भताको दुर्घट्योग रोकन लाभग्राहीको पहिचानसहित आधाचिक अभिलेख निर्माण गर्ने:-

१९. वैदेशिक रोजगारीलाई समर्हादित, सुरक्षित र उत्पादनमुलक बनाउने:-

२०. सार्वजनिक खरिद तथा आयोजना/कार्यक्रम व्यवस्थापनसम्बन्धी

२१. संघ, प्रदेश एवं स्थानीय तहका सार्वजनिक खरिदमा संतान जनशक्तिहरूको क्षमता निकासको लागि सम्बन्धित सार्वजनिक निकासमा हुने

प्रदान गर्ने । साथै कर्मचारीलाई सार्वजनिक खरिद तालिम प्रदान गरेमात्र खरिदसम्बन्धी जिम्मेवारी दिने व्यवस्था मिलाउने ।

२२. खोलपत्र आह्वान गर्नुअघि आवश्यक पूर्व तयारी जस्तै: छोतको सुनिश्चितता, बहुवर्णीय/वार्षिक खरिद योजनाको स्वीकृति, निर्माणस्थलको

सुनिश्चितता (Site Clearance), चातावरणीय अद्यतन लगायतका कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

२३. आयोजनाको निर्माण समयावधि वस्तुप्रकर र वैज्ञानिक ढंगले निर्धारण नगरिदा अनावश्यकत्वमा म्याद थपथट गर्नुपर्ने तथा यसबाट नेपाल

१०८३
१०८३
१०८३
१०८३

सरकारलाई हानि नोक्सानीसमेत हुने हुँदा पर्याप्त अध्ययन/विशेषण गरी वैज्ञानिक आधारमा सम्याचारित निधारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

२४. समझौतामा उल्लिखित सम्पादिता कार्यसम्पन्न हुन नसकी स्माद थप गर्नुपर्ने अवस्थामा वैज्ञानिक आधार र मानसिक माफिकको कारणबाट मात्र नियमानुसार ठेकाको स्माद थप नाहे।

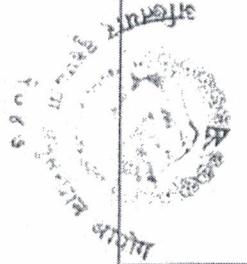
२५. ठेका समझौता कार्यान्वयनमा हुन सक्ने विवाद समयमे यसाधान गर्न पहला नाहे, विवादको समयमा मध्यस्थ/अदालतसमक्ष आवश्यक प्रमाणहरू पेस नगर्न, पेस गर्न हिलाइ गर्ने जस्ता लापरवाहीपूर्ण कारबाट ठेकेदारलाई अनुचित लाभ मिल्ने र सरकारको हानि नोक्सानी हुने गरी कार्य गर्ने प्रवृत्ति अन्त्य गर्न सम्बन्धित निकाय/पदाधिकारीहरू ने पूर्णरूपमा जिम्मेवार एवं जाफदही हुने व्यवस्था मिलाउने।

२६. एकै प्रकृतिको सार्वजनिक खरिद एवं निर्माण प्रक्रियामा विभिन्न निकायहरूले प्रयोग गरेका नम्र तथा मापदण्डहरू फरक-फरक देखिएकाले नोको एकरूपताका लागि एकीकृत नम्र तथा मापदण्डहरू तयार गरी प्रचलनमा ल्याउनुपर्ने।

२७. सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा प्रतिस्पर्धा सीमित गर्ने वा लक्षित बोलप्रदातालाई मात्र फाइदा पुने गरी स्पोसिफिकेसन, योप्यता, विशेष कामको अनुभव एवं मूल्यांकनका आधारहरू तयार गर्ने, अस्वाभाविक रूपमा स्लाइसिड एवं प्याकेजिङ गर्ने, गलत खरिद विधि छान्ट गर्ने, बोलप्रदको सूचना पारदर्शीहरूमा प्रवाह नगर्ने जस्ता गलत अभ्यासलाई नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

२८. सार्वजनिक खरिद ऐनमा भएको विशेष परिस्थितिमा खरिद गर्ने न्यवस्थाको अपव्याल्या एवं दुरुपयोग गरी महेंगो मूल्यमा खरिद गरी सार्वजनिक हनि नोक्सानी गर्ने प्रवृत्तिलाई विस्तृत गर्न ऐनको दफा ६६ को प्रयोजनका लागि नेपाल सरकारबाट वस्तुप्रक कार्यविधि/निर्देशिका निर्माण गरी प्रचलनमा ल्याउने।

२९. दीर्घकालीन विकास योजना, बारिक/बहुवर्षीय खरिद योजना, स्थानीय आवश्यकता र प्राथमिकता, सम्भाल्यता अध्ययन, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनलगायतका आवश्यक पूर्वियारी सम्पन्न गोरे मात्र आयोजना/कार्यक्रम बजेटमा राखे। आयोजना बैकको अभ्यासलाई सबै सेवामा चिन्तार गर्ने अनिवार्य लागू गर्ने जाने। दायित्व सिर्जना भइसकेका बहुवर्षीय आयोजनाहरूका लागि बजेट सुनिश्चित हुने गरी मात्र नयो बहुवर्षीय आयोजना स्थीरूकृत गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

३०. उपभोक्ता समिति गठन अपारदर्शी तरिकाले गर्ने, बास्तविक लाभग्रहीको प्रतिनिधित्व नहुने, श्रममूलक काम देखाई कानूनविधिएत हेमी इच्छुप्रमेण्टको प्रयोग गर्ने, समितिले आफै काम नगरी ठेकेदारमार्फत काम लगाउने, उपभोक्ता समितिको तर्फाबाट व्यहोन्पर्ने लागाए एवं श्रम सहभागिताको बेश नपूऱ्याउने, निर्माणपश्चात मर्मसंस्थारको जिम्मा नलिने, कामको गुणस्तरमा ध्यान नदिने र वित्तीय अनुशासन तथा पारदर्शिता कायम नपार्ने जस्ता विकृति देखिएको हुँदा यस खरिद विधिलाई श्रममूलक कार्यमा मात्र सीमित गर्ने गरी उपभोक्ता समितिचाट हुने निम्नि कार्यलाई व्यवस्थित गर्न उपभोक्ता समितिको गठन, परिचालन एवं व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागू गर्ने ।

३१. परामर्श सेवामा भएको सोझै खरिद र मौजुदा सुधीमा रहेकोलाई छनौट गर्ने प्रावधानलाई दुलपयोग गर्न डुकाउका गर्ने, मिलेमतोमा प्रामर्शदाता घनौट गर्ने, प्राविधिक प्रस्तावमा छनौट हुनका लागि सक्षम प्रामर्शदाता प्रस्ताव गर्ने तर कार्यान्वयनको कममा अन्य कम योगदाता भएका प्रस्तावको योगात्मा एवं मूल्याङ्कनका आधारहरूमा चलाउने र मिलेमतो गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य हुने व्यवस्था निलाउने ।

३२. परामर्शदाताको बदनियत, गम्भीर बुटि/कमजोरिका कारण सार्वजनिक खरिद कार्यमा हुने हानि नोकसानीमा उक्त प्रामर्शदातालाई जिम्मेवार बनाउनका लागि निजको कमीकमजोरिका कारण जेगति क्षमिति हुन्छ, सोको क्षातिपूर्ति निजबाटै भराउनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।

३३. सार्वजनिक खरिदअन्तर्गत मालसामान एवम् निर्माण कार्यको प्रकृतिअनुसार युग्मस्तर सुनिश्चित गरी कार्यस्वीकार गर्नुपर्नेमा कठियप नि कायले सो गरेको नदेखिएकाले खरिद सन्स्कौताको प्रावधानमा नै गुणस्तर सुनिश्चित योजना (Quality Assurance Plan) स्पष्ट उल्लेख गर्ने र योजनाको कफारक गर्नुअघि गुणस्तर सुनिश्चितता अनिवार्य रूपमा गर्नुपर्ने व्यवस्था निलाउने ।

३४. प्रदेश सरकार, स्थानिय तह तथा अन्य सार्वजनिक निकायहरूले सार्वजनिक निजी साझेदारी अन्तर्गत योजना कार्यान्वयन गर्दा सार्वजनिकरूपमा आशयको प्रस्ताव माग गर्ने लगायतका साझेदारी तथा लगानी ऐन र नीतिवामोजिम योजनाको सम्भाव्यता अध्ययन तथा सार्वजनिकरूपमा आशयको प्रस्ताव याग गर्ने लगायतका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरेर मात्र योजना कार्यान्वयन गर्ने ।

३५. सार्वजनिक निकायले सार्वजनिक सम्पति भाडामा दिई/लागाई राजस्व उठाउने, स्थानिय सेतासाधनको उत्खनन, संकलन, उपयोग र विक्रीका लागि राजस्व ठेका लागाउने व्यवस्था सार्वजनिक खरिद ऐन/नियममा स्पष्ट नरहेकाले सार्वजनिक निकायहरूको कामकारबहीमा प्रक्रियागत एकल्पता कायम हुन नसकेको कारणबाट राजस्व संकलनमा कमी हुनका साथै हिनामिना र मल्यौटसमेत हुनसक्ने जोखिम रोको हुन्दा यसप्रकारका कार्यहरू व्यवस्थित गर्ने उचित कानूनी व्यवस्था निलाउने ।

३६. एउटै निम्नि व्यवसायीले आफ्नो शमताभन्दा बढी निर्माण कार्यको जिम्मा लिने तर नियालित समय र गुणस्तरबमोजिम कार्यसम्पादन नगर्ने प्रवृत्ति देखिएकाले यस्ता निम्नि व्यवसायीहरूले सञ्चालन गरीरहेका आयोजनाहरू (Running Contract) को अद्यावधिक विवरण देखिने गरी सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले एकीकृत सूचना प्रणाली निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने र सार्वजनिक निकायहरूले सोको आधारमा निम्नि व्यवसायीहरूको क्षमता (Bid Capacity) मूल्यांकन गर्ने कानूनी व्यवस्था निलाउने ।

३७. वैनिक कार्यालय सञ्चालनका लागि पटकेरूपमा आवश्यक पर्ने सामग्रीहरूको खरिदका लागि प्रत्येक सार्वजनिक निकायहरूमा जिम्मेवार कर्मचारी तोकी कार्यालयको डेविड-कार्ड तथा ईमेलटको व्यवस्था गरी सोको प्रयोगमार्फत कार्डबाट भुकानी लिने व्यवस्था भएका आधिकारिक विकेता/कर्मसंग निश्चित रकमसम्मको मालसामान न्यूनतम बजार मूल्यमा खरिद गर्ने व्यवस्था निलाउने ।

३८. च. कृषि, भूमि, वन तथा वातावरण संरक्षणसम्बन्धी

[Signature]

[Signature]

[Signature]

३८. भूमि व्यवस्थापन तथा अधिलेखांकन अन्तर्गत भू-सूचना प्रणालीको प्रयोग बढ़ाउने, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको अधिलेख व्यवस्थित गर्ने, हद्दबन्धीभन्ना बढी जग्गा सरकार मातहतमा ल्याउने तथा सरकारी जग्गा भाडामा वा लिज्मा दिने आधार/सूचकसहितको पारदर्शी नापदण्ड बनाउने:-

क.

३९. बन भीत्र व्यवस्थापन गर्ने, अतिकम्ता रोक्ने तथा दोहन, कट्टन र तस्करी नियन्त्रण गर्ने तथा चन्द्रोचर्मिन् अनुमतिप्रदात मात्र निर्माण कार्य गर्ने:-
क.

४०. कृषि अनुदान सुदूरपश्चिमाका लाई कृषक पहिचान, अनुदानग्राही चार्गिकरण र भुकानी प्रणाली सुधार गर्ने:-
क.

छ. शिला, स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी

४१. महामारी पूर्वानुमान गरी सो बमोजिम स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सक्ने गरी जनस्थिति, पूर्वाधार, औषधी, उपचार र उपकरण तथा सरकारी अनुदान र सहुलियतपूर्ण उपचार कोष लगायतको उचित व्यवस्थापन गर्ने:-

४२. निजी तथा सामुदायिक अस्पतालहरूको सेवा सुलभ र प्रभावकारी बनाउने, सरकारी अनुगमन प्रणालीलाई व्यावहारिक बनाई कमजोरी देखिएमा कारबाहीको दायरामा ल्याउने तथा स्वास्थ्य मापदण्डको पालना गर्ने गराउने:-
क.

४३. गौजुदा दरबन्धीभिन्न प्रतिस्पर्धी र आवश्यकताको आधारमा मात्र शिक्षक भर्ना गर्ने, नक्ती शैक्षिक प्रमाणपत्र र नक्ती अनुमतिपत्रको प्रयोगबाट सरकारी हानि नोक्सानी हुन नदिन आवश्यक व्यवस्था गर्ने साथै दुर्गम्मा समेत शैक्षिक सत्रको सुरक्षाती समयमै पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने:-
क.

ज. साथार, सूचना प्रविधि र पर्यानसम्बन्धी

४४. दूरसंचार सेवाको विस्तार, प्रविधि खरिद र व्यवस्थापनमा पारदर्शिता, स्वच्छता र प्रतिस्पर्धा कायम गर्ने:-
क.

४५. सूचना प्रविधिको पहेंच सुनिश्चित गर्ने गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधि र सञ्चार सेवाको सुदूरपयोग बढाउने:-
४६. हुलाक सेवालाई समयानुकूल परिमाजन गरी प्रतिस्पर्धात्मक र विद्युतसेवा बनाउने।

४७. राष्ट्रीय तथा अन्तर्राष्ट्रीय निजी कुरियर सेवा प्रदायकहरूको नियमन प्रभावकारी बनाई यस्ता कारोबारहरूलाई करको दायरामा ल्याउने।

४८. क्रान्तिकारी व्यवसाय सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र हेरक ल्यासिनो खेतसम्बद्ध कारोबारमा सरकारले प्राप गर्नुपर्ने राजस्व छुली रोकन निरारानी प्रणाली र प्रविधिको विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।

४९. पर्यटकीय होटल, रेस्टरेन्ट तथा आवास गृहहरूको सेवा र उत्पादनमा निश्चित गुणस्तर कायम गर्न मापदण्ड निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने तथा सोको कडाइका साथ भएना गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

५०. रणनीतिक महत्व, जनसंख्या, दुर्भाग्यजनसत्ता आधारहव लिई मुलुकमा आवश्यक आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रीय विमानस्थल निर्माणस्थानहरू व्यवस्था मिलाउने।

५१. विमानस्थल निर्माण तथा मर्मत कार्यको लागि हुने ठेकाको स्पेसिफिकेसन, लागत अनुमान तथा मूल्याङकनमा कानुनको पालना तथा पारदर्शिता कायम गर्न भन्नालयले उत्तरदायित्व बहन गर्ने गरी यस्ता प्रक्रियाहरूलाई स्वच्छ, बस्तुगत र प्रतिस्पर्धी बनाउन आवश्यक निराएरी र सुपरिवेक्षणको व्यवस्था मिलाउने।

५२. विमान र विमानका बीजार-उपकरण खरिदसम्बन्धी मैजुदा कानुन र खरिद अभ्यासहरूमा परिमार्जन गरी दुरुपयोग र अनियमितता हुन नदिने पर्याप्त नियन्त्रण र सन्तुलनका व्यवस्था मिलाउने।

५३. महामारी जस्तो संबेदनशील समयमा समेत मौकाको फाइदा उठाई अन्तर्राष्ट्रीय उडान अनुमति र टिकट बिकी बितरणमा हुने मिलेमती तथा

अनियमितता गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्न मापदण्ड र आचारसंहिता बनाई कडाइका साथ कार्यान्वयनमा ल्याउने।

५४. नेपाल चायपेसेवा नियमको सेवालाई गुणात्मकीय, विक्षेपनीय, भरपर्दो र अनुमानयोग्य बनाउन नियमित उडान, दश जनशक्तिको विकास, टिकट बिकी प्रणालीमा सुधारलाग्यत समग्र व्यवस्थापन कुशलता कायम गर्ने।

५५. प्रहरी सेवालाई सकम, स्वच्छ, विक्षेपनीय र आकर्षक सेवामा रूपान्तरण गर्ने।

५६. सुरक्षा निकायका कल्याणकारी कोषलाई कर्मचारी परिवारको हित तथा कल्याणका कार्यमा मात्र परिचालन गर्ने र कोषको दुरुपयोग नियन्त्रण गर्ने व्यवस्थाका लागि कानुन तथा कायदाविभाग आवश्यक सुधार गरी लागू गर्ने।

५७. सहकारी क्षेत्रको सुधार क.

५८. सहकारी अभिलेख व्यवस्थापन प्रणालीमा सुधार गर्ने।

५९. पद, जिम्मेवारी र आवश्यकताको आधारमा मापदण्ड निर्माण गरी निजामती कम्चारिलाई ल्यापटप कम्प्युटर उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने।

६०. कर्मचारीको पद, जिम्मेवारी र आवश्यकताको आधारमा सबैरी साधन सुविधा (उपलब्धता, सशालन, मर्मतसंभार) सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण गरी सुविधामा एकल्पना कायम गर्ने र दुरुपयोग नियन्त्रण गर्ने। यसका लागि देहायका विषयसमेत समेटिने गरी मापदण्ड त्यार गरी लागू गर्ने।

अधिकारी
प्रबोध राई

क.

क.

क.

परिच्छेद- ६

सुझावहरू

६.१ पृष्ठभूमि

अखित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले वार्षिक प्रतिवेदनमार्फत वर्षभरिमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सदाचार प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यसम्पादनको क्रममा पहिचान गरिएका सुधार गर्नुका क्षेत्रहरू र विगतमा नेपाल सरकारलाई प्रदान गरिएका सुझावहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको समीक्षाका आधारमा होके वर्ष सुझावहरू प्रदान गर्दै आइरहेको छ। भ्रष्टाचार नियन्त्रण एक बहुआयामिक विषय भएको हुँदा यसमा तीनै तहका सरकार र शासकीय प्रणालीमा आबद्ध अन्य क्षेत्रको साथ, समर्थन र सहयोगले महत्वपूर्ण भूमिका खेलदछ। नेपालको संविधानबमोजिम सार्वजनिक पद धारण गरेका व्यक्तिले निजी स्वार्थका लागि अधिकारको दुरुपयोग गरी भ्रष्टाचार गरेको सम्बन्धमा आयोगले अनुसन्धान तथा तहिकात गरी दोषी देखिएमा सम्मानित अदालतमा आरोपपत्र दायर गर्ने व्यवस्था रहेको छ। विगत वर्षहरूमा समेत यसै व्यवस्थाबमोजिम नेपाल सरकारलाई सार्वजनिक क्षेत्रको सुधार गरी भ्रष्टाचार निरोध तथा नियन्त्रण गर्न विभिन्न सुझावहरू प्रदान गरिएको थियो। यस परिच्छेदमा विगतमा आयोगले प्रदान गरेका सुझावहरूका सम्बन्धमा नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूबाट भए/गरेका प्रगतिहरूको संक्षिप्त विवरण एवं अब गर्नुपर्ने सुधारसम्बन्धी सुझावहरू प्रस्तुत गरिएको छ।

६.३ मुलुकमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्नका लागि आयोगद्वारा दिइएका सुझावहरू

नागरिकको जीवनस्तर सुधार गरी मुलुकलाई विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्नका लागि सदाचारी कार्यसंस्कृति र भ्रष्टाचारको प्रभावकारी नियन्त्रण आवश्यक छ। भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि एकाधिकार र स्वविकेकीय अधिकारको नियन्त्रण गरी जवाफदेही, पारदर्शी र नतिजामूलक शासकीय एवं प्रशासकीय पद्धतिको विकास र अवलम्बन गर्न जरुरी छ। शासन प्रणालीमा जोडिएका सबै क्षेत्र र नागरिक समाजसमेत सबै क्षेत्रबाट भ्रष्टाचारविरुद्ध ऐक्यबद्धता अभियान र अठोटले मात्र सुशासनतर्फको यात्रामा उल्लेख्य प्रगति हासिल गर्न सकिन्छ।

मुलुकमा भ्रष्टाचारको प्रवृत्ति हेर्दा स्रोतसाधन परिचालन हुने क्षेत्रहरू, विकास आयोजना तथा जनतासंग प्रत्यक्ष सरोकार हुने दैनिक सेवा प्रवाहका क्षेत्रहरू बढी जोखिमयुक्त देखिएका छन्। विशेष गरी राजस्व असुली, सार्वजनिक खरिद, शिक्षा, स्वास्थ्य, वैदेशिक रोजगारी, अध्यागमन, यातायात, मालपोत जस्ता क्षेत्रमा देखिएको भ्रष्टाचारका कारण आर्थिक विकास, पूर्वाधार निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक सुरक्षा प्रणाली एवं प्राकृतिक स्रोतसम्पदा संरक्षणमा नकारात्मक प्रभाव परी यसबाट विकास निर्माण र गरिबी न्यूनीकरणका प्रयासहरूमा गम्भीर असर पारेको छ। भ्रष्टाचारबाट आर्जित शंकास्पद सम्पत्तिको सामाजिक रूपमा निरुत्साहन हुन नसक्नु, यस्ता व्यक्तिले आफ्नो गल्ली कमजोरी लुकाउनका लागि देखावटीरूपमा केही लगानी गरी उल्टै समुदायबाट प्रशंसा पाउने जस्ता अवस्थाले समेत जुनसुकै तरिकाबाट सम्पत्ति आर्जन गरे पनि हुन्छ भन्ने गलत धारणा विकास हुन मद्दत पुगेको छ।

भ्रष्टाचार बहुआयामिक स्वरूपको हुने हुँदा शासनका सबै पक्षहरूको सहकार्य, दृढ इच्छाशक्ति र प्रतिबद्धताले मात्र यसको नियन्त्रण सम्भव हुन्छ। भ्रष्टाचार नियन्त्रण गरी सदाचारी संस्कृतिको विकास गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय तह एवं मातहतका निकायहरूका सबै पदाधिकारी र कर्मचारीहरूले कार्यपद्धतिमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता, जीवनशैलीमा सरलता र नैतिकता एवं नेतृत्वमा रोल मोडल भई कार्य गर्ने प्रतिबद्धता हुनु अत्यावश्यक छ। सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजलगायत सबै क्षेत्रबाट आफूमा शुद्धता र जिम्मेवारितासहित सरकारका कार्यमा निरन्तर खबरदारीका साथै ढूढ साथ, समर्थन र सहयोगको आवश्यकता पर्दछ।

यस खण्डमा आयोगबाट मुलुकमा दिगो शान्ति, विकास, समृद्धि र सुशासनमा योगदान पुन्याउन भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापलाई निरुत्साहित गर्दै सदाचार संस्कृतिको प्रवर्द्धन गरी भ्रष्टाचारमुक्त समाज स्थापना गर्ने दृष्टिले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका साथै अन्तरनिकाय र अन्तरतहसंग सम्बन्धित देहायबमोजिमका सुझावहरू प्रस्तुत गरिएका छन्। आयोगबाट प्रस्तुत सुझावहरू मूलतः समाजबाट भ्रष्टाचारलाई अस्वीकार गर्ने संस्कृतिको विकास गर्ने, भ्रष्टाचार गर्ने अवसर घटाई भ्रष्टाचार हुन नदिने पद्धति स्थापना गर्ने र सार्वजनिक पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूलाई आफ्नो कामप्रति जवाफदेही बनाउने दिशातर्फ लक्षित रहेका छन्।

सुझाव	सम्बद्ध निकाय
क. भ्रष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धि (UNCAC, 2003) को कार्यान्वयनसम्बन्धी	
१. UNCAC, 2003 को कार्यान्वयनका लागि हालसम्मको प्रगतिको मूल्यांकन गर्दै आगामी कार्यादिशा तय गर्ने, राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना, २०६९ लाई संघीय इकाइहरूको भूमिका समेत स्पष्ट हुने गरी परिमार्जन गर्ने तथा भ्रष्टाचारको अनुसन्धान तथा अभियोजनमा पारस्परिक कानुनी सहायता आदानप्रदान गर्ने गरी भएका समझौताको मूल्यांकन गरी थप सुधार गर्ने:-	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय/ अर्थ मन्त्रालय/गृह मन्त्रालय/ महान्यायाधिवक्ता को कार्यालय/ प्रदेश सरकार/स्थानीय तह
क. महासन्धि कार्यान्वयन कार्ययोजना अनुसारको प्रगति र प्रभावको मूल्यांकनका आधारमा भ्रष्टाचार अनुभूति सूचकांकको लक्ष्य हासिल गर्ने गरी आगामी कार्यादिशा तय गर्ने।	
ख. मुलुक संघीय प्रणालीमा गड्सेको सन्दर्भमा महासन्धिको कार्यान्वयनसम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना, २०६९ लाई संघीय इकाइहरूको भूमिका समेत स्पष्ट हुने गरी परिमार्जन गर्ने।	
ग. भ्रष्टाचारको अनुसन्धान तथा अभियोजनमा पारस्परिक कानुनी सहायता आदानप्रदान गर्ने गरी सम्बद्ध मुलुकसँग भएका द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय समझौता कार्यान्वयनको मूल्यांकन गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउने।	
घ. नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी इकाइ (FIU) को भूमिकालाई प्रभावकारी बनाई सम्बद्ध मन्त्रालय र निकायगत कार्याएकता कायम गरी निकायगत तथा लक्षित प्रगति हासिल गर्ने।	
ड. अखिलयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग ऐन, २०४८ र भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ लाई संशोधन गर्दा एवं साक्षी र विशेषज्ञ, पीडित र सूचनादाताको सुरक्षासम्बन्धी कानुन र स्वार्थको द्रन्द नियन्त्रणसम्बन्धी एकीकृत कानुन तर्जुमा गर्दा महासन्धिका प्रावधानहरूको कार्यान्वयन, भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा संघ प्रदेश र स्थानीय तहको भूमिका, भ्रष्टाचारका परिवर्तित स्वरूप र प्रवृत्ति, भ्रष्टाचार निवारणका राष्ट्रिय प्रयासहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासहरू समेत समेट्ने।	
२. निजी क्षेत्रको भ्रष्टाचारलाई समेत कानुनको दायरामा ल्याउने, विद्यालयस्तरीय पाठ्यक्रममा सुशासन प्रवर्द्धनसम्बन्धी विषय समावेश गर्ने तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारीका लागि पर्याप्त पारिश्रमिक लगायतका सुविधा उपलब्ध गराउने:-	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ अर्थ मन्त्रालय/शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय/प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह
क. भ्रष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिको धारा २१ ले गरेको सिफारिसलाई कार्यान्वयन गर्न निजी, व्यावसायिक तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा हुने भ्रष्टाचारलाई फौजदारी अपराधको रूपमा दण्डनीय बनाउने एवं त्यस्ता कार्यहरूको अनुसन्धान तथा अभियोजन गर्ने जिम्मेवार निकाय तोक्ने कानुनी व्यवस्था गर्ने। सूचना प्रविधि प्रणालीमार्फत यस्ता क्षेत्रका अभिलेख अधावधिक गर्दै पारदर्शिता कायम गर्ने/गराउने।	
ख. भ्रष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिको धारा १३ को सिफारिसबमोजिम भ्रष्टाचार नियन्त्रण, सुशासन तथा सदाचार प्रवर्द्धनमा समाजको सहभागिता अभिवृद्धि गर्न विद्यालय तथा विश्वविद्यालयका पाठ्यक्रमहरू, नागरिक शिक्षा एवं प्रचार प्रसारक सामग्रीहरू, सार्वजनिक तालिम प्रदायक संस्थाहरूका तालिम पठ्यक्रमहरू समेतमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन प्रवर्द्धनसम्बन्धी विषयवस्तुहरू समावेश गर्ने।	
ग. भ्रष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसंघीय महासन्धिको धारा ७ को उपधारा १ (ग) तथा निजामती सेवा ऐन २०४९ को दफा २७ को उपदफा १(ख) को व्यवस्था कार्यान्वयन गर्दै पर्याप्त पारिश्रमिक व्यवस्था र तलबमानमा वृद्धि गर्ने लगायत आवास, शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार जस्ता सुविधाको व्यवस्था गर्ने।	
ख. सुशासन र सदाचार प्रवर्द्धनसम्बन्धी	
३. उच्च पदस्थ व्यक्तिहरू तथा सार्वजनिक नेतृत्वमा रहनेले कार्य सम्पादन गर्दा आफूलाई सदाचारिता, अनुशासित र नैतिक आचरणयुक्त आदर्श नेतृत्व (Role Model) को रूपमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने :-	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ संवैधानिक निकाय
क. स्वार्थको द्रन्द निवारण (Conflict of Interest) सम्बन्धी स्पष्ट मापदण्ड एवं सजायको व्यवस्थासहितको कानुन निर्माण गरी लागू गर्ने।	
ख. राजनीतिक नियुक्ति हुनुअघि र पदाधिकार सकिएपछि अनिवार्य सम्पत्ति विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने गरी कानूनी व्यवस्था गर्ने।	
ग. सार्वजनिक नेतृत्व वर्ग तथा उच्चपदस्थ व्यक्तिले पेम गरेको स्पष्टनि विवरणको स्वापान प्रव	

<p>सक्षम निकायबाट Audit र कानुनबमोजिम सम्पति विवरण पेस गर्नुपर्ने अन्य व्यक्तिहरूले पेस गरेको सम्पति विवरणको Sampling Basis मा Audit गर्ने कानुनी व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>घ. सम्पति विवरण पेस गर्ने कार्यमा सरलीकरण गर्न निश्चित तह/श्रेणीभन्दा तलका कर्मचारीलाई पाँच-पाँच वर्षमा सम्पति विवरण पेस गर्न सकिने गरी कानुन परिमार्जन गर्ने ।</p> <p>ड. कानुनी, प्रविधिगत तथा संस्थागत प्रबन्ध गरी सुरक्षित सफ्टवेयर (Encryption) विधिसमेत अपनाई सम्पति विवरण भर्ने र सोको डिजिटल अभिलेख अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>च. मन्त्री, संवैधानिक निकायका प्रमुख, सचिव, विभागीय प्रमुख तथा कार्यालय प्रमुखले सार्वजनिक कार्यसम्पादनको क्रममा गरेका निर्णयहरू नियमितरूपमा सार्वजनिक गरी उत्तरदायित्व प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने ।</p>	
<p>४. नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट गरिने नीतिगत निर्णयको स्पष्ट व्याख्या गर्ने प्रचलन गर्नुपर्ने:-</p> <p>क. व्यक्तिगत वा समूहगत स्वार्थ रहेका सार्वजनिक खरिद जस्ता विषयसमेत मन्त्रिपरिषद्मा पेस गरी निर्णय गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्न मन्त्रिपरिषद्मा पेस गरिने नीतिगत निर्णयहरूको स्पष्ट परिभाषा र व्याख्या एंवं मन्त्रिपरिषद्मा गर्ने कस्ता निर्णयहरू नीतिगत हुने भन्ने सीमा निर्धारण गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्ने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</p>
<p>५. विद्यमान खर्चिलो निर्वाचन पद्धतिमा सुधार गर्ने:-</p> <p>क. निर्वाचनमा भाग लिने पदाधिकारीले उमेदवारी दिंदा नै अनिवार्य सम्पति घोषणा (Declaration) गर्नुपर्ने गरी कानुनी व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ख. राजनीतिक दलको कोष तथा निर्वाचनका उम्मेदवारको कोषमा हुने आयव्ययलाई अनिवार्य बैंकिङ प्रणालीसँग आबद्ध गरी पारदर्शिता कायम गर्ने ।</p> <p>ग. बडास्तरदेखि प्रतिनिधिसभाको निर्वाचनसम्म प्रचारप्रसार, कार्यकर्ता परिचालनजस्ता क्षेत्रमा अत्यधिक खर्च गर्ने प्रवृत्ति नियन्त्रण गर्न रचनात्मक व्यवस्थाहरू गर्ने ।</p> <p>घ. राजनीतिक दलहरूलाई निश्चित मापदण्ड बनाई राज्यले नै आर्थिक तथा भौतिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।</p> <p>ड. चन्दा, दान, उपहार जस्ता कार्यहरूको परिमाणसमेत खुल्ने गरी लिने/दिने व्यक्ति, फर्म, निकाय, दल तथा सोको उपयोगको क्षेत्र लगायतका विवरणहरू सार्वजनिक गरी पारदर्शिता कायम हुने व्यवस्था मिलाउने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</p> <p>निर्वाचन आयोग</p>
<p>६. सार्वजनिक निकायमा हुने भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा उक्त निकायका प्रमुखलाई उत्तरदायी बनाउने:-</p> <p>क. संघीय तथा प्रादेशिक मन्त्रालय, विभाग, कार्यालय तथा स्थानीय तहमा हुने भ्रष्टाचार नियन्त्रणको मुख्य दायित्व तत्-तत् निकायका प्रमुखको हुने गरी सुशासन ऐन तथा क्षेत्रगत कानुनहरू परिमार्जन गर्ने ।</p> <p>ख. मातहतका कर्मचारीहरूबाट हुने अनियमितता, दुरुपयोग, अनुशासन उल्लंघन जस्ता कार्यमा विभागीय/कार्यालय प्रमुखले नियन्त्रण गर्न नसके निज स्वयंसमेत उत्तरदायी हुनुपर्ने कानुनी व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ग. Whistleblowers' Protection Act तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/सम्बद्ध मन्त्रालयहरू</p>
<p>७. अनुचित कार्यलाई छानबिन, अनुसन्धान तथा कारबाहीको दायरामा ल्याई नियन्त्रण गर्ने:-</p> <p>क. भ्रष्टाचार र अनुचित कार्य एक अकम्भा अन्योन्याश्रितरूपमा सम्बन्धित रहेको, पृथकरूपमा हेन नमिल्ने र एउटाको अनुसन्धान गर्दै जाँदा अकों पहिचान हुनसक्ने विषय भएको हुँदा गम्भीर प्रकृतिका अनुचित कार्यलाई परिभाषित गरी भ्रष्टाचारको दायरामा समेट्न कानुनमा अविलम्ब संशोधन गर्ने ।</p> <p>ख. अनुचित कार्यको प्रभावकारी छानबिन र कारबाही गर्ने जिम्मेवार निकाय र पदाधिकारी तोकने गरी स्पष्ट कानुन, कार्यविधि र संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने ।</p> <p>ग. प्रेषण तथा स्थानीय तदका कानुनहरूको सदाकीकरण गर्ने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</p> <p>अधिकारी उपयोग २०८९</p>

	एकरूपता तथा कार्यान्वयनयोग्यता सुनिश्चित गर्ने ।	न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय/सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
ख.	संघीय कानुन निर्माण गरी आधार, मापदण्ड जस्ता विषय नतोकिदा प्रदेश तथा स्थानीय तहका कतिपय कानुन तथा कार्यविधिहरू निर्माण हुन नसकी काम कारबाही अवरुद्ध भएको हुँदा यस्ता संघीय कानुनहरू प्राथमिकताका साथ निर्माण गर्ने ।	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
९.	सार्वजनिक क्षेत्रमा देखिएको सदाचारिता तथा नैतिक आचरणको विचलनलाई रोक्न संघीय शासन प्रणाली अनुरूप तीनै तह समेटिने गरी राष्ट्रिय सदाचार नीति तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
ग.	राजस्व चुहावट नियन्त्रणलगायत्र सार्वजनिक वित्तीय क्षेत्रसम्बन्धी	
१०.	राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्ने, कर छुट र मिनाहा दिने प्रवृत्ति बन्द गर्ने:-	
क.	आयात-निर्यात लगायतका सम्पूर्ण आर्थिक क्रियाकलापलाई अनिवार्य रूपमा बैकिड प्रणालीमा आबद्ध गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	अर्थ मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार र स्थानीय तहसमेत
ख.	कारोबारअनुसारको क्रियाकलापलाई करको दायरामा ल्याउने, नेपाल सरकारलाई हानि नोकसानी र अन्य निकाय वा व्यक्तिलाई गैरकानुनी लाभ हुने गरी कर छुट वा मिनाहा दिने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहन गर्ने, कर छल्नेलाई कारबाहीको दायरामा ल्याउने ।	
ग.	राजस्व चुहावट रोकनका लागि सबै आर्थिक कारोबारलाई सफ्टवेयर प्रणालीमा आबद्ध गरी अनुगमन ढाँचा तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।	
घ.	गैरकर राजस्व अन्तर्गत शुल्क नियन्त्रणको मापदण्ड पारदर्शी रूपमा तयार गरी लागू गर्ने, राजस्व चुहावट नियन्त्रणका लागि सबै पालिकाहरूले बैकिड प्रणाली र सफ्टवेयर प्रणालीलाई अनिवार्य उपयोग गरी प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	
ड.	मूल्य अभिवृद्धि करलाई राष्ट्रिय कराधारको रूपमा विकास गर्न बिलिङ प्रणालीमा सुधार गरी सम्पूर्ण कारोबारलाई क्रमशः CBMS (Central Billing Monitoring System) प्रणालीमा आबद्ध गर्ने ।	
च.	मूल्य अभिवृद्धि करतरफ बढ्दो क्रेडिट विवरण, घट्दो डेबिट विवरण, शून्य विवरण तथा विवरण नदिने करदाताउपरको निगरानी बढाउने गरी राजस्व प्रशासनको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	
छ.	मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता पद्धतिलाई पारदर्शी बनाउने ।	
ज.	करको दरलाई समतामूलक बनाई दायरा विस्तार गर्ने तथा कर प्रक्रियालाई सरल बनाई कर सहभागिताको लागत घटाउन आवश्यक प्रबन्ध गर्ने ।	
झ.	मालवस्तुको घोषणा गर्दा दरबन्दी फरक पर्ने गरी घोषणा गरी भन्सार राजस्व छली गर्ने प्रवृत्ति नियन्त्रण गर्ने, परिमाण फरक पर्ने र पार्ने प्रवृत्ति नियन्त्रण गर्ने ।	
ज.	राजस्व छली हुने जोखिम क्षेत्र पहिचान गरी नियन्त्रण गर्ने ।	
ट.	अन्तशुल्क चुहावटलाई नियन्त्रण गर्न यात्रिकीकरण पद्धतिको विकास गर्ने ।	
ठ.	अन्तशुल्क स्टिकर आदिको दुरुपयोग वा अनाधिकृत उत्पादन र प्रयोग नियन्त्रण गर्ने ।	
ड.	आर्थिक ऐन/अध्यादेश जारी गर्दा करका दरमा हुने परिवर्तनको सूचना चुहावट गर्ने अपराध हुन नदिन अर्थ मन्त्रालयका जिम्मेवार पदाधिकारी र कर्मचारीले बजेट तर्जुमा अवधिभर पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता निर्माण गरी कडाइका साथ पालना गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।	
११.	कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सार्वजनिक कोषको सदुपयोग गर्ने तथा औचित्यपूर्ण अनुगमन र नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था मिलाउने :	अर्थ मन्त्रालय / प्रदेश सरकार र स्थानीय तह
क.	सार्वजनिक कार्य गर्दा प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरू नियन्त्रण गरी ती कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा मापदण्डबमोजिम सार्वजनिक तथा स्थानीय कोषको दुरुपयोग नहुने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने । यसका लागि चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार पारी सार्वजनिकसमेत गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	
ख.	स्थानीय तह र प्रदेश सरकारबाट विभिन्न व्यक्ति तथा संघसंस्थालाई प्रदान गरिने आर्थिक सहायताको पारदर्शी मापदण्ड बनाउने तथा सहायता मागको औचित्य र आवश्यकता नियन्त्रणका सुचकहरू समेत मापदण्डमा समावेश गरी सोहीअनुसार अनुगमन गर्ने । यसरी गरिएको अनुगमन प्रतिवेदनसमेत सरोकारबाला सबैले थाहा पाउने गरी सार्वजनिक गर्ने ।	
ग.	प्रचलित कानुन र मापदण्डविपरीत तथा गलत सिफारिसका आधारमा कुनै पनि निर्माण कार्यको भुक्तानी हुन नदिन एवं राजस्व चुहावट र हिनामिना हन नदिन स्थानीय तहको अनुगमन गर्नुपर्ने	

समितिलाई क्रियाशील बनाउने तथा समितिको प्रतिवेदनलाई सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गर्ने।		
१२. निकासी/पैठारी मापदण्ड तथा कारोबारको अभिलेखांकन व्यवस्थित गरी कारोबारलाई सुचना प्रविधिमैत्री बनाउने:-		उघोग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय/ गृह मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार र स्थानीय तह
क. आयात निर्यातजन्य कारोबारलाई व्यवस्थित बनाउन फर्म दर्ता, एकिजम कोड तथा निकासी-पैठारीका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डअनुरूपका अन्य आवश्यक विवरणहरूको अनिवार्य उपयोगको व्यवस्था मिलाउने,		
ख. सबै खाले आयात/निर्यातजन्य कारोबारहरूलाई डिजिटाइज्ड र अनलाईन गरी अनुगमनयोग्य बनाउन सफ्टवेयर प्रणालीमा आबद्ध गर्ने।		
१३. बजेट स्वीकृति र खर्च व्यवस्थापन नियमानुसार गर्ने तथा कानुनबमोजिम गठित विभिन्न समितिहरूलाई क्रियाशीलता बढाउने:-		प्रदेश सरकार र स्थानीय तह
क. बजेट तर्जुमा दिग्दर्शनको अनिवार्य कार्यान्वयन गर्ने, प्रदेश योजनाहरू छनौटमा पारदर्शिता कायम गर्न मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने, जिल्लाभित्रका सबै विकास निर्माण क्रियाकलापहरूको जिल्ला समन्वय समितिले अनुगमन गर्ने, बजेट निकासा, (<u>रकमान्तर र शीर्षकान्तर</u>) गर्ने विषयमा समेत स्पष्ट आधार, विधि र मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने।		
ख. प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले संविधान र कानुनबमोजिम समयमा नै सभावाट बजेट स्वीकृत गरी/गराई मात्र खर्च गर्ने।		
ग. राजस्व परामर्श, विधायन, लेखा, आर्थिक, स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण, सुशासन तथा अनुगमन समितिहरू क्रियाशील बनाउने,		
घ. स्थानीय तहहरूले संविधान र कानुनबमोजिम समयमै वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने, मध्यमकालिक खर्च संरचना अनिवार्य कार्यान्वयनमा ल्याउने, क्षेत्रगत योजना, विकास आयोजना र कार्यक्रमबाटे सभाद्वारा स्थानीय नीति पारित गरी लागू गर्ने, पालिकास्तरीय वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,		
ड. संविधान र मौजुदा कानुनको आधारमा स्थानीय करको दर तथा अन्य शुल्क निर्धारण गर्दा स्थानीय तहमा कर/शुल्क तिर्न सक्ने क्षमता, उपयुक्त वस्तुगत मापदण्ड जस्ता आधार लिई कर प्रणालीमा सुधार गर्ने।		
च. स्थानीय तहहरूले विनियोजन ऐनमा स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरेर मात्र बजेट खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाउने । तोक आदेश मात्रका भरमा खर्च गर्ने प्रवृत्ति अन्त्य गर्ने।		
घ. सार्वजनिक सेवाप्रवाह र सेवाग्राही सरोकारका विषयसम्बन्धी		
१४. स्थानीय तहको संस्थागत सुदृढीकरण तथा स्थानीय सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने:-		सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन
क. स्थानीय तहमा आवश्यक संख्यामा प्राविधिक कर्मचारी, सार्वजनिक खरिदसम्बन्धी कर्मचारी, लेखासम्बन्धी कर्मचारीसहित दरबन्दी अनुरूपका कर्मचारी पूर्ति हुने व्यवस्था मिलाउने।		मन्त्रालय/ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/प्रदेश सरकार/स्थानीय तह
ख. स्थानीय जनप्रतिनिधि र कर्मचारीलाई स्थानीय तहका जिम्मेवारी सम्पादन, नागरिकमैत्री व्यवहार, नतिजामूलक कार्यसम्पादन सीप, भ्रष्टाचार नियन्त्रणका उपाय जस्ता विषयमा प्रभावकारी तालिम, प्रशिक्षण प्रदान गर्ने प्रबन्ध मिलाउने।		
ग. स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान र प्रदेश सुशासन केन्द्रजस्ता संस्थाको क्षमता विकास तथा पाठ्यक्रम, तालिम विधिमा परिमार्जन गरी तिनीहरूलाई मूलभूत रूपमा प्रदेश र स्थानीय तालिम प्रदायक निकायको रूपमा विकास गर्ने।		
घ. जिल्ला समन्वय समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरी स्थानीय विकास निर्माण, सेवा प्रवाह र जिल्लाको सञ्चुलित विकासको अवस्थाको अनुगमन, मूल्यांकन तथा अध्ययन-अनुसन्धान गर्ने सक्षम निकायको रूपमा विकास गर्ने।		
१५. सेवामा प्रभावकारिता, कर्मचारीमा मनोबल र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने:-		संघीय मामिला तथा समान्य प्रशासन/ श्रम तथा रोजगार/ भूमि व्यवस्था, सहकारी
क. सेवाग्राहीको बढी चाप हुने मालपोत, नापी, यातायात, वैदेशिक रोजगार, जिल्ला प्रशासन, नगरपालिका, गाउँपालिका कार्यालयलागायतका निकायहरूको सेवालाई क्रमशः अनलाईन सेवामा रूपान्तरण, सेवाग्राही सहायता कक्षको स्थापना र विस्तार, कार्यप्रणालीमा सुधार, प्रक्रिया सरलीकरण, निवेदन/फारमहरूको सरलीकरण, विचैलियाको प्रवेशमा रोक, पर्याप्त कर्मचारीदारा		

<p>संयन्त्रको विकास र अग्रपंतिका (Frontline) कर्मचारीको सेवामैत्री व्यवहारमा सुधार गर्दै निरन्तर निगरानी गर्ने । यसतर्फको प्रगति तालुक निकायले चौमासिक रूपमा लिई उल्लिखित विषयहरूको अनिवार्य पालना हुने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ख. सबै सार्वजनिक संगठनले पदाधिकारी तथा कर्मचारीको लागि आचारसंहिता तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।</p> <p>ग. आचरण उल्लंघन गर्ने कर्मचारीमाथि विभागीय सजाय गरी हरेक आर्थिक वर्षमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>घ. कर्मचारीहरूको पदस्थापन र सरुवालाई अनुमानयोग्य बनाउन मापदण्डसहित कानुनमा परिमार्जन गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।</p> <p>ड. ट्रेड युनियनका पदाधिकारीहरूको पदीय आचारसंहिता तयार गरी लागू गर्ने र उनीहरूले पदको जिम्मेवारी अनुरूपको अनिवार्य सेवा गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>च. सम्पूर्ण सार्वजनिक निकायहरूमा कार्यजिम्मेवारीका आधारमा दरबन्दी संरचना पुनरावलोकन, समानुपातिक ढंगले स्रोतसाधनको विनियोजन, अवसरमा एकरूपता र कार्यबोझका आधारमा प्रोत्साहन सुविधा (Incentives) समेतको व्यवस्था गरी कार्यालयहरू बीच रहेको आकर्षक र अनाकर्षकको विनेद हटाउने ।</p> <p>छ. स्थानीय तहबाट समयमै बजेट पेस गर्ने, कार्यविधि पालना गरी सहभागितामूलक ढंगले बजेट तर्जुमा गर्ने, सामाजिक उत्तरदायित्वका औजारहरू (सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक परीक्षणलगायत) को प्रयोगमा एकरूपता र प्रभावकारिता र अनिवार्यता हुने गरी कानुनी प्रबन्ध गर्ने ।</p>	गृह/ अर्थ/ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात/ खानेपानी/ सहरी विकास मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार /स्थानीय तह
<p>१६. विद्युतीय शासनको अधिकतम अभ्यास गरी सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने:-</p> <p>क. विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीबाट सबै प्रकारका कर तथा गैरकर राजस्व तिर्नस्कने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ख. विद्युतीय सेवा सञ्चालन गरेका कार्यालयको विद्युतीय प्रणालीको सुरक्षा, डाटा सुरक्षा जस्ता पक्षको Audit गरी तालुक निकायले दुरुस्त रहेको निश्चित गर्ने ।</p> <p>ग. सबै सार्वजनिक निकायले आफूले प्रवाह गर्ने सेवाहरूको प्रक्रिया, आवश्यक पर्ने कागजात, लाग्ने शुल्क र अवधिको जानकारी अनिवार्यरूपले वेबसाइटमार्फत समेत सार्वजनिक गर्ने ।</p>	अर्थ/ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय/ स्थानीय तह
<p>१७. उपभोक्ता हित प्रतिकूल हुने गतिविधिहरू नियन्त्रण गर्ने:-</p> <p>क. उपभोग्य वस्तु तथा निर्माण सामग्रीको Labeling सम्बन्धी प्रावधानहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी दोषीमाथि भएको कारबाहीको प्रगति चौमासिकरूपमा सार्वजनिक गर्ने ।</p> <p>ख. राष्ट्रिय तथा स्थानीय सञ्चार माध्यमबाट प्रभावकारी र सरल ढंगका उपभोक्ता शिक्षासम्बन्धी प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन गरी प्रसारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ग. अस्वाभाविक मूल्यवृद्धि, कार्टेलिङ, कृत्रिम अभाव लगायत बजारमा हुने विभिन्न किसिमका ठगीका विरुद्ध योजनाबद्ध रूपमा नियमित कार्यतालिकासहित अनुगमन गरी नियन्त्रण गर्ने र प्रगति चौमासिकरूपमा सार्वजनिक गर्ने ।</p>	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार/ स्थानीय तह
<p>१८. सामाजिक सुरक्षा भत्ताको दुरुपयोग रोक्न लाभग्राहीको पहिचानसहित अद्यावधिक अभिलेख निर्माण गर्ने:-</p> <p>क. सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचान गरी खण्डीकृत र अद्यावधिक तथ्यांक तयार गरी नगरपालिका/गाउँपालिकाका Website मार्फत अनिवार्य सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने । यसको अनुगमन जिल्ला समन्वय समिति र स्थानीय तह समेतले गर्ने ।</p>	स्थानीय तह
<p>१९. वैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित, सुरक्षित र उत्पादनमूलक बनाउने:-</p> <p>क. वैदेशिक रोजगारीका क्षेत्रमा हुने ठगी र भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्न र सेवाहरू अनुमानयोग्य बनाउन कानुन तथा कार्यविधि परिमार्जन, पारदर्शी कार्यसञ्चालन, विचैलिया नियन्त्रण र विद्युतीय सेवामा रूपान्तरण गरी यसको प्रतिवेदन वार्षिकरूपमा सार्वजनिक गर्ने ।</p>	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय/अन्य सम्बद्ध प्रावित्रयालय

<p>ख. कामदारहरूलाई नेपालसँग द्विपक्षीय श्रम समझौता भएका मुलुकहरूमा मात्र जान प्रोत्साहन गर्ने र वैदेशिक रोजगारीको अवसर भएका सबै मुलुकहरूसँग यस्तो समझौता गर्न अधिकतम प्रयत्न गर्ने।</p> <p>ग. वैदेशिक रोजगारीको अत्यधिक परनिर्भरता अन्त्य गर्नका लागि दीर्घकालीन समाधानकारूपमा मुलुकमा रोजगारी सिर्जनाका लागि कार्यान्वयनयोग्य योजना निर्माण गर्ने।</p> <p>घ. रेमिट्यान्सलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्ने गरी दीर्घकालीन महत्वका रणनीतिक कार्यक्रमहरू निर्माण गरी लागू गर्ने।</p>	
<p>ड. सार्वजनिक खरिद तथा आयोजना/कार्यक्रम व्यवस्थापनसम्बन्धी</p>	
<p>२०. संघ, प्रदेश एवं स्थानीय तहका सार्वजनिक खरिदमा संलग्न जनशक्तिहरूको क्षमता विकासको लागि सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा हुने खरिदको प्रकार, खरिद गरिने वस्तु, निर्माण कार्य वा सेवाको प्रकृति, मात्रा एवं गुणस्तरसमेतको आधारमा आधारभूत तथा विशिष्टीकृत तालिम प्रदान गर्ने । साथै कर्मचारीलाई सार्वजनिक खरिद तालिम प्रदान गरेमात्र खरिदसम्बन्धी जिम्मेवारी दिने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२१. खरिद कानूनको पर्ण परिपालना हुने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२२. बोलपत्र आह्वान गर्नुअघि आवश्यक पूर्व तयारी जस्तै: स्रोतको सुनिश्चितता, बहुवर्षीय/वार्षिक खरिद योजनाको स्वीकृति, निर्माणस्थलको सुनिश्चितता (Site Clearance), वातावरणीय अध्ययन लगायतका कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२३. आयोजनाको निर्माण समयावधि वस्तुपरक र वैज्ञानिक ढंगले निर्धारण नगरिदा अनावश्यकरूपमा म्याद थपघट गर्नुपर्ने तथा यसबाट नेपाल सरकारलाई हानि नोकसानीसमेत हुने हुँदा पर्याप्त अध्ययन/विशेषण गरी वैज्ञानिक आधारमा समयावधि निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२४. समझौतामा उल्लिखित समयावधिमा कार्यसम्पन्न हुन नसकी म्याद थप गर्नुपर्ने अवस्थामा वैज्ञानिक आधार र मनासिव माफिकको कारणबाट मात्र नियमानुसार ठेकाको म्याद थप गर्ने ।</p> <p>२५. ठेका समझौता कार्यान्वयनमा हुन सक्ने विवाद समयमै समाधान गर्न पहल नगर्ने, विवादको समयमा मध्यस्थ/अदालतसमक्ष आवश्यक प्रमाणहरू पेस नगर्ने, पेस गर्न ढिलाइ गर्ने जस्ता लापरबाहीपूर्ण कार्यबाट ठेकेदारलाई अनुचित लाभ मिल्ने र सरकारको हानि नोकसानी हुने गरी कार्य गर्ने प्रवृत्ति अन्त्य गर्न सम्बन्धित निकाय/पदाधिकारीहरू नै पूर्णरूपमा जिम्मेवार एवं जबाफदेही हुने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२६. एके प्रकृतिको सार्वजनिक खरिद एवं निर्माण प्रक्रियामा विभिन्न निकायहरूले प्रयोग गरेका नम्स तथा मापदण्डहरू फरक-फरक देखिएकाले सोको एकरूपताका लागि एकीकृत नम्स तथा मापदण्ड तयार गरी प्रचलनमा ल्याउनुपर्ने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ सम्बद्ध सबै मन्त्रालय/ सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय/ स्थानीय तह</p>
<p>२७. सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा प्रतिस्पर्धा सीमित गर्ने वा लक्षित बोलपत्रदातालाई मात्र फाइदा पुग्ने गरी स्पेसिफिकेसन, योग्यता, विशेष कामको अनुभव एवं मूल्यांकनका आधारहरू तयार गर्ने, अस्वाभाविकरूपमा स्लाइसिङ एवं प्याकेजिङ गर्ने, गलत खरिद विधि छनौट गर्ने, बोलपत्रको सूचना पारदर्शीरूपमा प्रवाह नगर्ने जस्ता गलत अभ्यासलाई नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>२८. सार्वजनिक खरिद ऐनमा भएको विशेष परिस्थितिमा खरिद गर्ने व्यवस्थाको अपव्याख्या एवं दुरुपयोग गरी महँगो मूल्यमा खरिद गरी सार्वजनिक हानि नोकसानी गर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न ऐनको दफा ६६ को प्रयोजनका लागि नेपाल सरकारबाट वस्तुपरक कार्यविधि/निर्देशिका निर्माण गरी प्रचलनमा ल्याउने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ सम्बद्ध सबै मन्त्रालय/ सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय/ स्थानीय तह</p>
<p>२९. दीर्घकालीन विकास योजना, वार्षिक/बहुवर्षीय खरिद योजना, स्थानीय आवश्यकता र प्राथमिकता, सम्भाव्यता अध्ययन, विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनलगायतका आवश्यक पूर्वतयारी सम्पन्न गरेर मात्र आयोजना/कार्यक्रम बजेटमा राख्ने। आयोजना बैंकको अभ्यासलाई सबै क्षेत्रमा विस्तार गर्ने अनिवार्य लागू गर्ने जाने । दायित्व सिर्जना भइसकेका बहुवर्षीय आयोजनाहरूका लागि बजेट</p>	<p>अर्थ मन्त्रालय/प्राइवेट योजना आयोजना/ मन्त्रालयहरू/</p>

<p>३०. उपभोक्ता समिति गठन अपारदर्शी तरिकाले गर्ने, वास्तविक लाभप्राप्तीको प्रतिनिधित्व नहुने, श्रममूलक काम देखाई कानुनविपरीत हेभी इक्युपमेन्टको प्रयोग गर्ने, समितिले आफै काम नगरी ठेकेदारमार्फत काम लगाउने, उपभोक्ता समितिको तर्कबाट व्यहोर्नुपर्ने लागत एवं श्रम सहभागिताको अंश नफुज्याउने, निर्माणपश्चात मर्मतसम्भारको जिम्मा नलिने, कामको गुणस्तरमा ध्यान नदिने र वित्तीय अनुशासन तथा पारदर्शिता कायम नगर्ने जस्ता विकृति देखिएको हुँदा यस खरिद विधिलाई श्रममूलक कार्यमा मात्र सीमित गर्ने गरी उपभोक्ता समितिबाट हुने निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गर्न उपभोक्ता समितिको गठन, परिचालन एवं व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि बनाई लागू गर्ने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय/ प्रदेश सरकार/ स्थानीय तह</p>
<p>३१. परामर्श सेवामा भएको सोझै खरिद र मौजुदा सूचीमा रहेकोलाई छनौट गर्ने प्रावधानलाई दुरुपयोग गर्न टुकाटुका गर्ने, मिलेमतोमा परामर्शदाता छनौट गर्ने, प्राविधिक प्रस्तावमा छनौट हुनका लागि सक्षम परामर्शदाता प्रस्ताव गर्ने तर कार्यान्वयनको क्रममा अन्य कम योग्यता भएका परामर्शदाता खटाउने, ठूला पुँजीगत खर्च पनि परामर्श खर्चको लागत अनुमानमा राखे, निश्चित परामर्शदातालाई लाभ पुग्ने गरी प्राविधिक प्रस्तावको योग्यता एवं मूल्यांकनका आधारहरूमा चलाखेल र मिलेमतो गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य हुने व्यवस्था मिलाउने ।</p>	
<p>३२. परामर्शदाताको छटनियत, गम्भीर चुटि/कमजोरीका वारण सार्वजनिक खरिद कार्यमा हुने हानि नोकसानीमा उत्तर परामर्शदातालाई जिम्मेवार बनाउनका लागि निजको कमीकमजोरीका कारण जेजति क्षति हुन्छ, सोको क्षतिपूर्ति निजबाटै भराउनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।</p>	
<p>३३. सार्वजनिक खरिदअन्तर्गत मालसामान एवम् निर्माण कार्यको प्रकृतिअनुसार गुणस्तर सुनिश्चित गरी कार्यस्वीकार गर्नुपर्नेमा कतिपय निकायले सो गरेको नदेखिएकाले खरिद सम्झौताको प्रावधानमा नै गुणस्तर सुनिश्चित योजना (Quality Assurance Plan) स्पष्ट उल्लेख गर्ने र योजनाको फरफारक गर्नुथिए गुणस्तर सुनिश्चितता अनिवार्य रूपमा गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p>	
<p>३४. प्रदेश सरकार, स्थानीय तह तथा अन्य सार्वजनिक निकायहरूले सार्वजनिक निजी साझेदारी अन्तर्गत योजना कार्यान्वयन गर्दा सार्वजनिक निजी साझेदारी तथा लगानी ऐन र नीतिबमोजिम योजनाको सम्भाव्यता अद्ययन तथा सार्वजनिकरूपमा आशयको प्रस्ताव माग गर्ने लगायतका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरेर मात्रै योजना कार्यान्वयन गर्ने ।</p>	
<p>३५. सार्वजनिक निकायले सार्वजनिक सम्पति भाडामा दिई/लागै राजस्व उठाउने, स्थानीय स्रोतसाधनको उत्खनन्, संकलन, उपयोग र विक्रीका लागि राजस्व ठेक्का लगाउने व्यवस्था सार्वजनिक खरिद ऐन/नियममा स्पष्ट नरहेकाले सार्वजनिक निकायहरूको कामकारबाहीमा प्रक्रियागत एकरूपता कायम हुन नसकेको कारणबाट राजस्व संकलनमा कमी हुनका साथै हिनामिना र मस्यौटसमेत हुनसक्ने जोखिम रहेको हुँदा यसप्रकारका कार्यहरू व्यवस्थित गर्न उचित कानुनी व्यवस्था मिलाउने ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय/ प्रदेश सरकार/ स्थानीय तह</p>
<p>३६. एउटै निर्माण व्यवसायीले आफ्नो क्षमताभन्दा बढी निर्माण कार्यको जिम्मा लिने तर निर्धारित समय र गुणस्तरबमोजिम कार्यसम्पादन नगर्ने प्रवृत्ति देखिएकाले यस्ता निर्माण व्यवसायीहरूले सञ्चालन गारिरहेका आयोजनाहरू (Running Contract) को अद्यावधिक विवरण देखिने गरी सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले एकीकृत सूचना प्रणाली निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने र सार्वजनिक निकायहरूले सोको आधारमा निर्माण व्यवसायीहरूको क्षमता (Bid Capacity) मूल्यांकन गर्ने कानुनी व्यवस्था मिलाउने ।</p>	
<p>३७. दैनिक कार्यालय सञ्चालनका लागि पटकेरूपमा आवश्यक पर्ने सामग्रीहरूको खरिदका लागि प्रत्येक सार्वजनिक निकायहरूमा जिम्मेवार कर्मचारी तोकी कार्यालयको डेविड-कार्ड तथा इपेमेन्टको व्यवस्था गरी सोको प्रयोगमार्फत कार्डबाट भुक्तानी लिने व्यवस्था भएका आधिकारिक विकेता/फर्मसैंग निश्चित रकमसम्मको मालसामान न्यूनतम बजार मूल्यमा खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p>	

च. कृषि, भूगि, वन तथा वातावरण संरक्षणसम्बन्धी

३८. भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख व्यवस्थित गर्ने वर्तनियता तरीका

सार्वजनिक जग्गाको अभिलेख व्यवस्थित गर्ने वर्तनियता तरीका

<p>तथा सरकारी जग्गा भाड़ामा वा लिज्मा दिने आधार/सूचकसहितको पारदर्शी मापदण्ड बनाउने:-</p> <p>क. भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को व्यवस्था बमोजिम हदबन्दीभन्दा बढी स्वामित्वको कानुनबमोजिम छुट पाउने भएमा बाहेक सम्पूर्ण जग्गा एक वर्षभित्र सरकारको स्वामित्वमा ल्याउने ।</p> <p>ख. गुठी, ऐलानी, बन, बुट्यान, नदी, लगायतका सरकारी/सार्वजनिक जग्गा गैरकानुनी रूपमा व्यक्ति वा संस्थाको नाममा रजिष्ट्रेसन पास गरी दुरुपयोग गर्ने प्रवृत्ति रोकन यस्ता सरकारी/सार्वजनिक जग्गाको विवरण तीनै तहका सरकारको समन्वयमा एक वर्षभित्र यकिन गरी भू-सूचना प्रणालीमा आबद्ध गरी सम्पूर्ण भूमिको श्रेस्ता अद्यावधिक गर्ने तथा सम्बन्धित निकायहरूले वार्षिक रूपमा यस्तो लगत सार्वजनिक गर्ने ।</p> <p>ग. सरकारी जग्गा भाडा वा लिज्मा लिनेदिने व्यवस्थालाई सरल, प्रतिस्पर्धी, पारदर्शी र स्पष्ट बनाई संरक्षण र उपयोग गर्ने कानुनमा आवश्यक परिमार्जन गर्ने ।</p> <p>घ. भू-अभिलेखलाई व्यवस्थित बनाउन सूचना प्रविधिको प्रयोगबाट भूमिसम्बन्धी एकीकृत लगत तयार गरी नापी (नक्सांकन) र मालपोत (रजिष्ट्रेसन) को काम विद्युतीय प्रणालीबाट मात्र गर्ने व्यवस्था मिलाउने र यस्तो सूचना एवम् विवरण जग्गाधनी स्वयंले समेत अनलाइन प्रणालीबाट हेर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>ड. जग्गाको अभिलेख राख्दा जग्गा दर्ता वा जग्गा प्राप्तिको स्रोत याहा हुने गरी जग्गाधनी पुर्जामा जनाइनुपर्ने ।</p>	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय/प्रदेश/ स्थानीय सरकार
--	--

३९. बन क्षेत्र व्यवस्थापन गर्ने, अतिक्रमण रोक्ने तथा दोहन, कटान र तस्करी नियन्त्रण गर्ने तथा बनक्षेत्रभित्र अनुमतिपश्चात मात्र निर्माण कार्य गर्ने:-

<p>३९. बन क्षेत्र व्यवस्थापन गर्ने, अतिक्रमण रोक्ने तथा दोहन, कटान र तस्करी नियन्त्रण गर्ने तथा बनक्षेत्रभित्र अनुमतिपश्चात मात्र निर्माण कार्य गर्ने:-</p> <p>क. बन ऐन, २०७६ र प्रदेश स्तरका बनसम्बन्धी कानुन अनुसार वर्गीकृत सबै प्रकारका बन, बुट्यान, जंगल, आदिको संरक्षण, वर्गीकरण, नाप नक्सा र सीमांकन गरी प्राप्त लगत अनलाइन प्रणालीमा अद्यावधिक गरी वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने ।</p> <p>ख. राष्ट्रिय बनक्षेत्रको अतिक्रमण, दोहन, काठ कटान, तस्करी, फडानी, आदिलाई निरुत्साहित गर्ने गरी सधन र प्रभावकारी अनुगमन प्रणालीको कार्यान्वयन गर्ने गरी जिम्मेवारी तोक्ने तथा चौमासिक प्रगतिको रूपमा यस्तो अनुगमनको लगत अद्यावधिक गर्ने ।</p> <p>ग. बन विकास, संरचनागत क्षमता विस्तार, संरक्षण र सदुपयोगका लागि निकायगत समन्वयको स्पष्ट खाका तर्जुमा गरी सम्बन्धित कार्यालयलाई उत्तरदायी बनाउने ।</p> <p>घ. बन उपभोक्ता समिति गठनको मापदण्ड परिमार्जन गर्ने एवं समितिको कामकारबाही आवधिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने, सामुदायिक बनमा क्षमता विकास, व्यवस्थापनमा सुधार तथा अनुगमनमा निरन्तरताका लागि जिम्मेवारी सहितको कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।</p> <p>ड. बन, बातावरण तथा स्थानीय तहलगायतको सिफारिस, स्वीकृति र अनुमति कानुनबमोजिम मात्र प्रदान गर्ने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने, यस्ता सिफारिस, स्वीकृति र अनुमतिको लगत अनलाइन प्रणालीमा अद्यावधिक गरी सार्वजनिक गर्ने ।</p> <p>च. बातावरण संरक्षण ऐनको पालना गर्दै बातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको आधारमा मात्र बन क्षेत्रभित्र निर्माण कार्य गर्ने ।</p> <p>छ. बन क्षेत्रभित्र निर्माण कार्य गर्दा हुने बातावरणीय क्षतिको यकिन गरी क्षतिपूर्तिका लागि संरचना निर्माण, संयन्त्र व्यवस्थापन र कामकारबाहीसमेत सँगसँगै गर्ने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने ।</p> <p>ज. बन्यजन्तु र बनपैदावारको मिलेमतोमा हुने गैरकानुनी ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण गर्ने कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी एवं अन्य सम्बद्ध व्यक्ति वा निकायको क्षमता विकास, सचेतना कार्यक्रम र प्रभावकारी अनुसन्धान पद्धतिलाई एकीकृत ढंगले सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>झ. प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, चुरे, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको गैरकानुनी दोहन रोकी संरक्षणका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।</p>	वन तथा बातावरण मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार/स्थानीय तह
---	--

४०. कृषि अनुदान सदुपयोगका लागि कृषक पहिचान, अनुदानग्राही वर्गीकरण र भुक्तानी प्रणाली सुधार गर्ने:-

<p>४०. कृषि अनुदान सदुपयोगका लागि कृषक पहिचान, अनुदानग्राही वर्गीकरण र भुक्तानी प्रणाली सुधार गर्ने:-</p> <p>क. कृषि व्यवसायमा दिइने अनुदानको पारदर्शी मापदण्ड बनाउने, अनुदान लिने कृषकहरू र अनुदानको परिमाणको विवरण अनुसार प्राप्ति गर्ने ।</p>	कृषि तथा पशुपन्धी विकास मन्त्रालय/ प्रदेश सरकार/स्थानीय
--	--

- मूल्यांकन प्रणालीमा हुने अनियमिततालाई कारबाहीको दायगमा ल्याउन मूल्यांकनकर्ताले गर्नुपर्ने अनुगमन मूल्यांकन ढाँचा र विषयसूची (चेकलिए) तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- ग. कृपक र उपभोक्ताबीच चलखेल गर्ने विचौलियाहस्को तह घटाई अस्वाभाविक फाइदा लिने प्रणालीको अन्त्य गर्न तथा उपभोक्ताले स्वच्छ र गुणस्तरीय कृषि उत्पादनको उपभोग गर्न पाउने कुरा सुनिश्चित गर्न नियमित बजार नियमन तथा विषादी परीक्षण प्रयोगशाला विस्तार गरी सोको प्रगति चौमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने।
- घ. कृषकको उत्पादनको परल मूल्य समयमा नै तोकने व्यवस्था मिलाउने, कृषि उपजको तोकिएको मूल्य समयमै प्राप्त गर्ने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने।
- ड. मल, बीउबिजन, बिरुदा, कच्चा पदार्थ, पुँजी, आदिको उत्पादन, प्रवर्द्धन र वितरणसँग सामज्ञस्यता कायम गर्ने गरी कृषि योजना, शीतभण्डार तथा बजार व्यवस्थापनलगायतमा पूर्वाधार, प्रविधि र पुँजीको उपयोग गर्ने।
- च. कृषकले आफ्नो कृषि खेती लगाउने वा आवश्यक बेलामा कृषि मल, बीउबिजन र कृषि उपकरणको अभाव हुन नदिने गरी कृषि योजनाबमोजिम कार्य गर्ने/गराउने।
- छ. निश्चित व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीलाई अनुदान वितरण गर्दा आम नागरिकले प्राप्त गर्ने हितसमेत सुनिश्चित गर्नुपर्ने।

छ. शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी

४१. महामारी पूर्वानुमान गरी सो बमोजिम स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सक्ने गरी जनशक्ति, पूर्वाधार, औषधी, उपचार र उपकरण तथा सरकारी अनुदान र सहुलियतपूर्ण उपचार कोष लगायतको उचित व्यवस्थापन गर्ने:-

- क. महामारीको पूर्वानुमान, प्रतिरोध तथा उपचारका लागि समयानुकूल पूर्वाधार निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन र क्षमता विकासका लागि कानुनी तथा संरचनागत सुधार गर्ने।
- ख. औषधी, पूर्वाधार तथा उपकरण निर्माण तथा खरिदमा सरकारी सम्पत्तिको हानि नोकसानी हुन नदिन तथा सम्भाव्य भैषाचार रोक्न गुणस्तरमा सम्झौता नहुने गरी पारदर्शिता कायम गर्ने खरिद विधि अवलम्बन गर्ने। महामारी नियन्त्रणका लागि पूर्वानुमान प्रणालीको विकास गरी आवश्यक औषधी र यन्त्रउपकरण खरिद, आपूर्ति, वितरण तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- ग. सबै प्रकारका खरिदमा प्रतिस्पर्धाका साथै गुणस्तर कायम गर्ने गरी खरिद आवश्यकता अनुसार सरोकारबाला निकायबाट खरिद स्वीकृतिसमेत लिई बाँकी कार्य अगाडि बढाउने। साथै सरकारद्वारा गरिने G2G खरिद लगायतका विधि, खरिद दर, सामग्रीको परिणाम तथा औचित्य खरिद प्रक्रिया सुरु गर्नुअघि र खरिद गरेपश्चात समेत सबैका लागि सार्वजनिक गर्ने।
- घ. सुलभ र शीघ्र स्वास्थ्य सेवामा आम नागरिकको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्ने व्यवस्थाका लागि अस्पताल, जनशक्ति र पूर्वाधारको वर्गीकरण तथा सूचीकरण गर्ने र सरकारी सहुलियत, उपचार खर्च, अनुदानलगायतका विषयमा कडाइका साथ मापदण्डको पालना गर्ने/गराउने।

- स्वास्थ्य सेवामा पहुँच स्थापित गर्न स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम सबै जिल्लामा विस्तार गर्ने,
- विपन्न नागरिकका लागि कडा रोगको उपचारमा सहुलियत दिने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्था सूचीकृत गर्दा र उपचारको रकम शोधभर्ना दिदा अनियमितता गर्ने प्रवृत्ति देखिएको हुँदा यसको कडाइका साथ नियन्त्रण गर्न वस्तुगत मापदण्डको मापदण्ड तयार गर्ने र अनुगमनको उत्तरदायित्व लिने तह र निकाय निश्चित गर्ने।
- कर्मचारीको सरुवा पदस्थापनामा अनियमितता गर्ने प्रवृत्ति देखिएको हुँदा स्वास्थ्यकर्मीको रिक्त दरबन्दीमा नियमित परिपूर्ति तथा व्यवस्थित सरुवा प्रणालीको लागि सेवाको आवश्यकताबमोजिम न्यायपूर्ण र अनुमानयोग्य पदपूर्ति र सरुवा मापदण्ड/प्रणाली स्वीकृत गरी तुरन्त कार्यान्वयनमा ल्याउने,
- विपन्न वर्गको लागि सहुलियतपूर्ण उपचारमा एकरूपता र कोषको दुरुपयोग हुन नदिन विपन्न पहिचानका लागि गरिब घरपरिवार पहिचान कार्यक्रममार्फत प्राप्त गरिब परिचयपत्रलाई आधार मान्ने व्यवस्था गर्ने,
- सामुदायिक अस्पतालहरूलाई नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदानको महत्तम सदुपयोग गर्ने गरी आधार, कारण र औचित्यसमेतका सूचकहरूमा पुनरावलोकन गरी सरकारी अनुदानको दुरुपयोग हुन नदिन आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने।

४२. निजी तथा सामुदायिक अस्पतालहरूको सेवा सुलभ र प्रभावकारी बनाउने, सरकारी अनुगमन

स्वास्थ्य तथा
जनसंख्या
मन्त्रालय/ प्रदेश
सरकार/स्थानीय
तह

स्वच्छस्वदृढ़ता तथा

<p>प्रणालीलाई व्यावहारिक बनाई कमजोरी देखिएमा कारबाहीको दायरामा ल्याउने तथा स्वास्थ्य मापदण्डको पालना गर्ने गराउने:-</p> <p>क. निजी स्वास्थ्य संस्था, संस्थान तथा उपचार केन्द्रहरूबाट प्रदान गरिने सेवा, शुल्क र गुणस्तरको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउने, अनुगमनका लागि मापदण्ड, अनुगमन विधि, क्षेत्र, विषय विज र समय किटान गरी अनुगमन प्रतिवेदन अनिवार्य पेस गर्ने व्यवस्थासमेत गर्ने।</p> <p>ख. स्वास्थ्य संस्थाहरूको मूल्यांकनका आधार तयार गरी अनियमितता र लापरबाहीमाथि कारबाहीको दायरामा ल्याउने व्यवस्था गर्ने।</p> <p>ग. स्वास्थ्य बिमालगायत्र स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित अन्य बिमामार्फत सुविधाको शोधभर्नाको व्यावहारिक अभिलेखांकनका लागि जिम्मेवारी किटान गर्ने/गराउने,</p> <p>घ. निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा शिक्षा, शुल्क, सहलियतपूर्ण उपचार, शैक्षिक छात्रवृत्ति र स्वास्थ्यकर्मीको योग्यता प्रणाली आदिका मौजुदा मापदण्डको पालनाको नियमित अनुगमन गरी निजी स्वास्थ्य संस्थालाई स्वच्छ र पारदर्शी बनाउने।</p> <p>ड. सरकारी फार्मेसीमा सहज र सरल ढंगले औषधी उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउने।</p>	<p>मन्त्रालय तथा नेपाल मेडिकल काउन्सिल</p>
<p>४३. मौजुदा दरबन्दीभित्र प्रतिस्पर्धा र आवश्यकताको आधारमा मात्र शिक्षक भर्ना गर्ने, नक्ली शैक्षिक प्रमाणपत्र र नक्ली अनुमतिपत्रको प्रयोगबाट सरकारी हानि नोकसानी हुन नदिन आवश्यक व्यवस्था गर्ने साथै दुर्गमिमा समेत शैक्षिक सत्रको सुरुवाती समयमै पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने:-</p> <p>क. नक्ली शैक्षिक प्रमाणपत्र, नक्ली योग्यता, अनुभव तथा लाइसेन्स चेक जाँच गर्ने संयन्त्र विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने, विदेशी शैक्षिक प्रमाणपत्रको समकक्षता तथा सक्षम भएको यकिन गर्न जाँच गर्न सक्ने गरी आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने।</p> <p>ख. पेसागत विशेषताका लागि आचारसंहिता, आर्थिक अनुशासनका लागि प्रक्रियाको पालना, तालिम र अभिलेख व्यवस्थापन तथा गुणस्तर कायम गर्न समयानुकूल प्रविधिको उपयोग गर्ने।</p> <p>ग. समयानुकूल पाठ्यक्रम परिमार्जन, सीप विकास एवं परीक्षण तथा समयमै मुलुकका सबै विद्यालयहरूमा पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने गरी समयसीमा तोक्ने र सोहीअनुसार छापाइ, दुवानी र वितरणको कार्यदैर्घ्या तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।</p> <p>घ. सार्वजनिक विद्यालय भवन निर्माण सार्वजनिक खरिद कानुनको पालना हुने गरी प्रतिस्पर्धामार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाउने। सार्वजनिक खरिद कानुन र विधिको पालना गरेर मात्र पुस्तक तथा अन्य आवश्यक सामग्रीहरू खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाउने तथा पारदर्शिताका लागि सो खरिद वा निर्माणको वर्गीकरण, सार्वजनिकीकरण र प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था मिलाउने।</p> <p>ज. सञ्चार, सूचना प्रविधि र पर्यटनसम्बन्धी</p>	<p>शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह</p>
<p>४४. दूरसञ्चार सेवाको विस्तार, प्रविधि खरिद र व्यवस्थापनमा पारदर्शिता, स्वच्छता र प्रतिस्पर्धा कायम गर्ने:-</p> <p>क. दूरसञ्चार क्षेत्रमा आवश्यक नवीनतम प्रविधिको ठूलो परिमाणका खरिद कार्यहरूमा पारदर्शिता, प्रतिस्पर्धा, र स्वच्छता कायम गर्ने कानुन तथा मापदण्डमा सुधार गर्ने तथा यस्ता ठूला खरिद कार्यलाई समयमै सम्पन्न गर्ने तथा गुणस्तरमा समेत सम्झौता नहुने गरी गर्न यसको स्पेसिफिकेसन, लागत अनुमान तथा मूल्यांकन विधिहरूलाई वस्तुगत, वैज्ञानिक र यथार्थपरक बनाउने। साथै यस्ता कार्यमा सुरुदेखि नै नियन्त्रण र सहजीकरण संयन्त्रको परिचालन गर्ने।</p> <p>ख. ग्रामीण दूरसञ्चार सेवा, इन्टरनेट र टेलिफोनको पहुँच विस्तार जस्ता कार्यक्रममा सार्वजनिक सम्पत्तिको हानि नोकसानी तथा अनियमितता हुन नदिन आवश्यक व्यवस्था मिलाउने।</p>	<p>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</p>
<p>४५. सूचना प्रविधिको पहुँच सुनिश्चित गर्ने गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधि र सञ्चार सेवाको सदुपयोग बढाउने:-</p> <p>क. सार्वजनिक निकायहरूबाट सञ्चालनमा रहेका व्यवस्थापन सूचना प्रणालीहरू (MIS) मोबाइल एप्स, सरकारी ईमेल र वेबसाइटहरूमा एकरूपता र गुणस्तर कायम गर्ने तथा डाटा सुरक्षा प्रणाली र गोपनीयताका लागि उपयुक्त व्यवस्था गर्ने।</p> <p>ख. सरकारी निकायले प्रयोग गर्ने ल्यापटप वा डेस्कटप कम्प्युटरमा Genuine Software प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने।</p> <p>४६. हुलाक सेवालाई समयानुकूल परिमार्जन गरी प्रतिस्पर्धात्मक र विश्वसनीय बनाउने।</p>	<p>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</p>

	कारोबारहरूलाई करको दायरामा ल्याउने।	
४८.	क्यासिनो व्यवसाय सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र हरेक क्यासिनो खेलसम्बद्ध कारोबारमा सरकारले प्राप्त गर्नुपर्ने राजस्व छली रोक्न निगरानी प्रणाली र प्रविधिको विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्ययन मन्त्रालय
४९.	पर्यटकीय होटल, रेस्टुरेन्ट तथा आवास गृहहरूको सेवा र उत्पादनमा निश्चित गुणस्तर कायम गर्ने मापदण्ड निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने तथा सोको कडाइका साथ पालना गर्ने व्यवस्था मिलाउने।	
५०.	रणनीतिक महत्व, जनसंख्या, दुर्गम सेवाजस्ता आधारहरू लिई मुलुकमा आवश्यक आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणस्थानहरू यकिन गर्न राष्ट्रिय रणनीतिक योजना बनाउने र सोको आधारमा मात्र विमानस्थल निर्माण तथा स्तरोन्नतिका कार्यक्रमहरूको सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने।	
५१.	विमानस्थल निर्माण तथा मर्मत कार्यका लागि हुने ठेक्काको स्पेसिफिकेसन, लागत अनुमान तथा मूल्यांकनमा कानुनको पालना तथा पारदर्शिता कायम गर्न मन्त्रालयले उत्तरदायित्व बहन गर्ने गरी यस्ता प्रक्रियाहरूलाई स्वच्छ, वस्तुगत र प्रतिस्पर्धी बनाउन आवश्यक निगरानी र सुपरीवेक्षणको व्यवस्था मिलाउने।	
५२.	विमान र विमानका औजार-उपकरण खरिदसम्बन्धी मौजुदा कानुन र खरिद अभ्यासहरूमा परिमार्जन गरी दुरुपयोग र अनियमितता हुन नदिने पर्याप्त नियन्त्रण र सन्तुलनका व्यवस्था मिलाउने।	
५३.	महामारी जस्तो संबेदनशील समयमा समेत मौकाको फाइदा उठाई अन्तर्राष्ट्रिय उडान अनुमति र टिकट बिक्री वितरणमा हुने मिलेमतो तथा अनियमितता गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्न मापदण्ड र आचारसंहिता बनाई कडाइका साथ कार्यान्वयनमा ल्याउने।	
५४.	नेपाल वायुसेवा निगमको सेवालाई गुणस्तरीय, विश्वसनीय, भरपर्दो र अनुमानयोग्य बनाउन नियमित उडान, दक्ष जनशक्तिको विकास, टिकट बिक्री प्रणालीमा सुधारलगायत समग्र व्यवस्थापन कुशलता कायम गर्ने।	
झ. विविध विषयसम्बन्धी		
५५.	प्रहरी सेवालाई सक्षम, स्वच्छ, विश्वसनीय र आकर्षक सेवामा रूपान्तरण गर्ने:- क. राजनीतिक हस्तक्षेपको अन्त्य, सर्वा, बहुवा तथा तालिम, सीप विकास गर्ने अवसर जस्ता कार्यका लागि वस्तुगत मापदण्ड बनाई निष्पक्षरूपमा लागू गर्न कानुनमा सुधार गर्ने। ख. प्रहरी कर्मचारीको आधारभूत तालिममा सदाचारसम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरी सदाचार संस्कृति प्रवर्धन गर्ने। ग. प्रहरी जनशक्तिको क्षमता विकास गर्न आधुनिक उपकरण र प्रविधिको प्रयोग, नवीनतम अनुसन्धान मापदण्ड, मानव अधिकारको सम्मान र संरक्षणप्रति प्रतिवद्ध बनाउन विशेष रणनीतिक कार्यक्रम संचालन गर्ने।	गृह मन्त्रालय
५६.	सुरक्षा निकायका कल्याणकारी कोषलाई कर्मचारी परिवारको हित तथा कल्याणका कार्यमा मात्र परिचालन गर्ने र कोषको दुरुपयोग नियन्त्रण गर्ने व्यवस्थाका लागि कानुन तथा कार्यविधिमा आवश्यक सुधार गरी लागू गर्ने।	गृह मन्त्रालय
५७.	सहकारी क्षेत्रको सुधार क. सहकारी क्षेत्रलाई रूपान्तरण गरी उत्पादन र रोजगारीमूलक कार्यमार्फत प्रमुखरूपमा समाजको कमजोर वर्गमा वित्तीय पहुँच विस्तार गर्ने गरी परिचालन गर्ने। ख. सहकारी क्षेत्रमा टाठाबाठा प्रभुत्व वर्गको नियन्त्रण, लगानी जोखिम, सम्पत्ति शुद्धीकरण, अनुत्पादक क्षेत्रमा बढ्दो लगानी जस्ता विकृति नियन्त्रण गर्न यसको नियामक निकायलाई सक्षम र स्वायत बनाउने एवं नेपाल राष्ट्र बैंक जस्ता नियामक निकायसँग आबद्धताको व्यवस्था मिलाउने। ग. सहकारी प्रणालीमा सूचना प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरी व्यावसायिक पारदर्शिता कायम गराउने। घ. सहकारी क्षेत्रको जोखिम घटाउन बचत/लगानी अनुपात, सुरक्षण कोष जस्ता प्रभावकारी उपायको अवलम्बन गर्ने।	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय / स्थानीय तह
५८.	सरकारी अभिलेख व्यवस्थापन प्रणालीमा सुधार गर्ने:- क. तीनै तहका सरकारले कानूनबमोजिम मन्त्रालय गर्नारी अभिलेख	प्रदेशीक सरकार, र

<p>सरकारी सुनिश्चित गर्ने।</p> <p>ख. अभिलेख व्यवस्थापन कार्यलाई चुस्त दुरुस्त राखे व्यवस्थाका लागि सबै सार्वजनिक निकायले क्रमशः ई-अभिलेख प्रणाली अवलम्बन गर्ने।</p> <p>ग. सबै सरकारी तथा सार्वजनिक निकायले निर्णय तथा कारोबारको अभिलेख दुरुस्त राखी आयोगबाट माग गरिएका विवरण एवं कागजात समयमै उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने।</p>	<p>निकाय/ स्थानीय तह</p>
<p>५९. पद, जिम्मेवारी र आवश्यकताको आधारमा मापदण्ड निर्णय गरी निजामती कर्मचारीलाई ल्यापटप कम्प्युटर उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने। देहायका विषयसमेत समेटिने गरी मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने:-</p> <p>क. सुरु नियुक्ति वा बढुवाबाट पदस्थापन हुँदाको बखत नै ल्यापटप कम्प्युटर प्राप्त गर्ने।</p> <p>ख. सहवा भई नर्यां कार्यालयमा जाँदासमेत आफ्नो जिम्मामा रहेको ल्यापटप कम्प्युटर लैजान पाउने।</p> <p>ग. ल्यापटपलाई प्रयोगमा ल्याउनुपर्ने न्यूनतम आयु र अवस्था निर्धारण हुनुपर्ने।</p> <p>घ. निश्चित अवधिसम्म आफूले प्रयोग गर्ने ल्यापटपको भर्मतसंभारको व्यवस्था कर्मचारी स्वयंले गर्नुपर्ने।</p> <p>ड. निश्चित अवधिसम्म प्रयोगमा ल्याइएको ल्यापटप, अवकास हुँदाका बखत लैजान पाउने।</p> <p>च. सहवा वा अवकास भई ल्यापटप लैजाँदा कार्यरत कार्यालयसँग सम्बन्धित सूचना, तथ्यांक लगापतका अभिलेखहरू अनिवार्य रूपमा हस्तान्तरण गरी रुजु गरेर मात्र लैजाने व्यवस्था मिलाउने।</p> <p>छ. आर्थिक बोझ घटाई साधनस्रोतको समुचित उपयोग हुने व्यवस्थाका लागि ल्यापटप प्राप्त गर्ने कर्मचारीलाई डेष्टक्टप कम्प्युटर प्रदान नगर्ने।</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ अर्थ मन्त्रालय</p>
<p>६०. कर्मचारीको पद, जिम्मेवारी र आवश्यकताको आधारमा सवारी साधन सुविधा (उपलब्धता, सञ्चालन, भर्मतसंभार) सम्बन्धी मापदण्ड निर्णय गरी सुविधामा एकरूपता कायम गर्ने र दुरुपयोग नियन्त्रण गर्ने। यसका लागि देहायका विषयसमेत समेटिने गरी मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने:-</p>	<p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय/ अर्थ मन्त्रालय</p>
<p>क. सुविधाका सवारी साधनको अधिकतम मूल्य र किसिम,</p> <p>ख. इन्धन परिमाण, भर्मतसम्भार, बीमा खर्च तथा अन्य खर्चका आधार र कारणसहितको मापदण्ड,</p> <p>ग. सवारीसाधन प्राप्त गर्ने पदहरूलाई त्यस्ता पदमा सुरु नियुक्तिदेखि नै एउटै सवारी साधन उपलब्ध गराउने व्यवस्था,</p> <p>घ. बिदाका दिनहरूमा सवारीसाधन प्रयोग गर्न पाउने अवस्थाहरू,</p> <p>ड. सवारी चालकसम्बन्धी व्यवस्था,</p> <p>च. सवारी साधन हस्तान्तरणका अवस्था तथा विधिहरू,</p> <p>छ. निश्चित अवधिसम्म प्रयोगमा ल्याएका सवारी साधनलाई अवकाश भई जाँदा साथै लैजान पाउनेसम्बन्धी मापदण्ड।</p>	